

משנה • חמ"ד

מסכת מגילה

כיתה ז' • מבחנים - מחוון

לְיִהוּדִים הָיְתָה אוֹרָה וְשִׂמְחָה וְשֵׁשׁ וְיָקָר

(אסתר ח, טז)

מבחנים • מסכת מגילה

מבחנים

מבחן – פרק ראשון: מגילה נקראת

שם: _____ כיתה: _____ תאריך: _____

קראו כל שאלה בעיון וענו בכתב ברור. ליד כל שאלה רשום מספר הנקודות. בהצלחה!

(10 נקודות)

1. קראו את דברי המשנה (פרק א משנה א) וענו:

«כָּרְפִין הַמִּקְפִּין חוֹמָה מִיָּמֹת יְהוֹשֻׁעַ בֶּן נֹחַ, קוֹרִין בְּחֻמְשָׁה עָשָׂר. כְּפָרִים וְעֵירוֹת גְּדוּלוֹת, קוֹרִין בְּאַרְבָּעָה עָשָׂר; אֲלָא שְׁהַכְּפָרִים מְקַדְּמִין לְיוֹם הַכְּנִיסָה»

א) באילו ימים בחודש אדר אפשר לקרוא את המגילה לפי המשנה? י"א, י"ב, י"ג, י"ד, ט"ו – «לא פחות ולא יותר».

ב) מי קורא בט"ו באדר? כרכים המוקפים חומה מימות יהושע בן נון. מי קורא בי"ד? כפרים ועיירות גדולות.

ג) למה יש מקומות שקוראים לפני י"ד? הסבירו את המושג «יום הכניסה».

תשובה: הכפרים מקדימים ליום הכניסה – יום שני או יום חמישי, שבו אנשי הכפרים נכנסים לעיר (לבית הדין או לשמוע קריאת התורה). שם קוראים להם את המגילה, כדי שלא יצטרכו לבוא שוב בי"ד. (ניקוד מלא: הסבר יום הכניסה + שני/חמישי).

(14 נקודות)

2. תרשים כאמד"ט: השלימו את התרשים לפי משנה א. בכל שורה – מקום אחר.

כותרת	אומר	מקרה	דין	טעם
<u>זמן קריאת המגילה</u>	<u>סתם משנה</u>	כרכים המוקפים חומה מימות יהושע	<u>קורין בט"ו</u>	<u>כמו שושן; כבוד לארץ ישראל שהייתה חרבה בימי מרדכי ואסתר</u>
	<u>סתם משנה</u>	<u>עיירות גדולות</u>	קורין בי"ד	<u>«היהודים הפרזים» (שאינם מוקפים) עושים את יום י"ד</u>
	<u>סתם משנה</u>	כפרים	<u>מקדימין ליום הכניסה</u>	<u>נכנסים לעיר בשני ובחמישי, ואינם בקיאים לקרוא</u>

תשובה: ניקוד: 2 נקודות לכל משבצת נכונה (הכותרת והאומר – נקודה אחת כל אחת). טעם במילים של התלמיד – מתקבל.

(12 נקודות)

3. «כִּיצַד?» - משנה ב מלמדת מה עושים כשיום י"ד חל בימים שונים בשבוע. השלימו את הטבלה: באיזה יום בשבוע ובאיזה תאריך קורא כל מקום?

י"ד חל ביום...	כפרים	עיירות גדולות	מוקפות חומה
שני	<u>בו ביום - יום שני, י"ד</u>	<u>בו ביום - יום שני, י"ד</u>	<u>למחר - יום שלישי, ט"ו</u>
ערב שבת (שישי)	<u>מקדימין ליום הכניסה - חמישי, י"ג</u>	<u>בו ביום - שישי, י"ד</u>	<u>בו ביום - שישי, י"ד</u>
שבת	<u>מקדימין ליום הכניסה - חמישי, י"ב</u>	<u>מקדימין ליום הכניסה - חמישי, י"ב</u>	<u>למחר - ראשון, ט"ו</u>

ד) כשי"ד חל בערב שבת, המוקפים חומה אינם קוראים בט"ו. מדוע, לדעתכם?

תשובה: ט"ו יחול בשבת, ובשבת אין קוראים את המגילה. לכן גם המוקפים מקדימים לי"ד (בו ביום) - מקדימין ולא מאחרין.

(12 נקודות)

4. עיינו בדברי הברטנורא על משנה ג:

ברטנורא

ולא מקדימין - דאכתי לא מטי זמן חיובייהו. ותשעה באב, דאקדומי פורענותא לא מקדמינן:

א) אילו ארבעה דברים «מֵאַחֲרֵין וְלֹא מִקְדִּימִין» לפי המשנה? זמן עצי כהנים • תשעה באב • חגיגה • הקהל.

ב) הסבירו במילים שלכם את שני הטעמים שהברטנורא נותן. איזה טעם שייך לתשעה באב?

תשובה: טעם כללי: עדיין לא הגיע זמן החיוב, ואי אפשר לקיים מצווה לפני זמנה - לכן דוחים ליום שאחרי. טעם לתשעה באב: «אקדומי פורענותא לא מקדמינן» - לא מקדימים יום של צער ופורענות; עדיף לאחר אותו.

ג) ומה ההפך - מה «מִקְדִּימִין וְלֹא מֵאַחֲרֵין»? קריאת המגילה

(15 נקודות)

5. «מה ההבדל?» - המשניות ד-יא בנויות במבנה «אין בין... אלא...». השלימו את הטבלה.

אין בין...	ל...	אלא (ההבדל היחיד)
אדר ראשון	אדר שני	<u>קריאת המגילה ומתנות לאביונים</u>
יום טוב	<u>שבת</u>	<u>אוכל נפש בלבד</u>
שבת	יום הכיפורים	<u>שבת - זדונו בידי אדם (מיתת בית דין);</u> <u>יום הכיפורים - זדונו בכרת</u>
<u>ספרים</u>	תפילין ומזוזות	<u>ספרים נכתבים בכל לשון; תפילין</u> <u>ומזוזות רק אשורית</u>
נדרים	<u>נדבות</u>	<u>בנדרים חייב באחריות; בנדבות אינו</u> <u>חייב באחריות</u>
שילה	ירושלים	<u>בשילה אוכלים קדשים קלים ומעשר שני</u> <u>בכל הרואה; בירושלים - לפני מן</u> <u>החומה</u>

תשובה: ניקוד: 2.5 נקודות לכל שורה.

(12 נקודות)

6. אמת או טעות? כתבו «אמת» או «טעות», ותקנו כל משפט שגוי.

משפט	אמת / טעות	תיקון
«עיר גדולה» היא עיר שיש בה עשרה בטלנים.	<u>אמת</u>	=
מי שהודר הנאה מחברו מותר לעבור בשטח של חברו.	<u>טעות</u>	<u>המודר הנאה אסור בדריסת הרגל; רק</u> <u>המודר מאכל מותר</u>
קראו את המגילה באדר ראשון ונתעברה השנה - אין צריך לקרוא שוב.	<u>טעות</u>	<u>קורין אותה שוב באדר השני</u>
לפי רבן שמעון בן גמליאל, ספרים מותר לכתוב, מלבד אשורית, רק ביוונית.	<u>אמת</u>	=

תשובה: 3 נקודות לכל שורה (סימון נכון + תיקון).

(10 נקודות)

7. זוגות מתאימים: מתחו קו בין המושג לבין ההסבר שלו.

הסבר	מושג
● כל מקום שאפשר לראות ממנו את שילה	בטלנים ●

- נדר שאסור לו ליהנות מחברו בשום דבר
- אנשים שפנויים ממלאכתם ומצויים תמיד בבית הכנסת
- יום שני או חמישי שבו אנשי הכפרים באים לעיר
- «הרי זו עולה» - אם אבדה, אינו חייב באחריותה

- יום הכניסה
- מוֹדֵר הַנָּאָה
- נִדְבָה
- בְּכָל הָרוּאָה

תשובה: בטלנים - אנשים שפנויים ממלאכתם ומצויים בבית הכנסת • יום הכניסה - יום שני או חמישי שבו אנשי הכפרים באים לעיר • מוֹדֵר הַנָּאָה - נדר שאסור לו ליהנות מחברו בשום דבר • נדבה - «הרי זו עולה», אם אבדה אינו חייב באחריותה • בכל הרואה - כל מקום שאפשר לראות ממנו את שילה.

תשובה: 2 נקודות לכל זוג.

(7 נקודות)

8. הקיפו את התשובה הנכונה.

- מה ההבדל בין כהן משוח בשמן המשחה לבין כהן מרובה בגדים? ☐ רק המשוח מביא פר על כל המצוות ☐ רק מרובה הבגדים עובד ביום הכיפורים ☐ רק המשוח לובש שמונה בגדים ☐ אין ביניהם שום הבדל

תשובה: רק המשוח מביא פר על כל המצוות («פר הנבא על כל המצוות»).

- איזה קרבן אינו קרב בבמה קטנה? ☐ עולת נדבה ☐ פסחים ☐ שלמי נדר ☐ עולת נדר

תשובה: פסחים - «אין בין בְּמָה גְדוֹלָה לְבְּמָה קְטָנָה, אֶלָּא פֶּסַחִים».

תשובה: 3.5 נקודות לכל סעיף.

(8 נקודות)

9. חושבים לעומק: הברטנורא כותב שתיקנו לקרוא בט"ו בערים המוקפות חומה מימות יהושע (ולא מימות אחשוורוש)

ברטנורא

מימות יהושע בן נון קורין בט"ו - כדי לחלוק כבוד לא"י שהיתה חרבה בימי מרדכי ואסתר

א) מה למדו חכמים מכך שבחרו דווקא בימות יהושע? מה זה מלמד אותנו על הקשר בין ארץ ישראל לבין חג הפורים, שקרה בשושן?

תשובה: בימי מרדכי ואסתר ארץ ישראל הייתה חרבה. חכמים קבעו את הזמן לפי ימות יהושע (שכבש את הארץ), כדי שגם ערי ארץ ישראל ייחשבו כמוקפות כמו שושן, ויהיה זכרון לארץ ישראל בנס. מחוון: הבנת הטעם (4 נק'), קישור אישי/ערכי - גם כשאנחנו בגלות זוכרים את ארץ ישראל (4 נק').

מבחנים

מבחן – פרק שני: הקורא למפרע

שם: _____ כיתה: _____ תאריך: _____

קראו כל שאלה בעיון וענו בכתב ברור. ליד כל שאלה רשום מספר הנקודות. בהצלחה!

(12 נקודות)

1. קראו את דברי המשנה (פרק ב משנה א) וענו:

«הקורא את המגלה למפרע, לא יצא. קרא על פה, קרא תרגום, בכל לשון, לא יצא»

(א) מה פירוש המילה «למפרע»? שלא לפי הסדר – מאוחר לפני מוקדם(ב) שמעון קרא את המגילה בעל פה מצוין, בלי אף טעות. האם יצא ידי חובה? לא יצא, כי צריך לקרואמתור מגילה כתובה.(ג) כתבו שלושה אופנים שבהם לפי המשנה «לא יצא»: למפרע • על פה • תרגום / בכל לשון(שאינו מבין)

(14 נקודות)

2. תרשים כאמד"ט: השלימו את התרשים לפי משנה ב.

כותרת	אומר	מקרה	דין	טעם / הסבר
אופן קריאת המגילה וכתובתה	סתם משנה	קראה סירוגין (בהפסקות)	יצא	אפילו הפסיק זמן רב - העיקר שקרא את כולה
	סתם משנה	היה כותבה, דורשה ומגיהה	אם כיוון לבו - יצא; ואם לאו - לא יצא	צריך כוונה לצאת ידי חובה בקריאה זו
	סתם משנה	כתובה בסם או בסיקרא, על הנייר או על הדפתרא	לא יצא	צריך שתהא כתובה אשורית, על הספר (קלף) ובדיו

תשובה: ניקוד: 1 נקודה לכל משבצת, ו-2 נקודות לכל «טעם» נכון.

(12 נקודות)

3. מחלוקת במשנה: «ומהיכן קורא אדם את המגלה ויציא בה ידי חובתו?» (פרק ב משנה ג). השלימו את הטבלה.

מי אומר?	מה דעתו? (מאיפה קוראים)	במה זה מתחיל במגילה? (במילים שלכם)
<u>רבי מאיר</u>	<u>כלה</u>	<u>מתחילת המגילה - «ויהי בימי אחשורוש»</u>
<u>רבי יהודה</u>	<u>מאיש יהודי</u>	<u>מהופעת מרדכי</u>
<u>רבי יוסי</u>	<u>מאחר הדברים האלה</u>	<u>מגדולת המן</u>

(א) מהו נושא המחלוקת? מאיזה מקום במגילה צריך לקרוא כדי לצאת ידי חובה

(ב) כמי ההלכה, לפי הברטנורא? כרבי מאיר - קוראים את כולה

(12 נקודות)

4. עיון בברטנורא: לכאורה יש סתירה במשנה א: «בְּכָל לָשׁוֹן, לֹא יֵצֵא», ומיד אחר כך: «אֲבָל קוֹרִין אוֹתָהּ לְלוֹעֲזוֹת בְּלֶעֶז». קראו מה מבאר הברטנורא:

ברטנורא

קראה תרגום בכל לשון לא יצא - הכי קאמר, עברי שקראה תרגום ואינו מבין בל' תרגום, או בכל שאר לשון שאינו מבין, לא יצא:
אבל קורין אותה ללועזות בלעז - באותו לשון שהם מבינים. ובלבד שתהא כתובה באותו לשון, שלא יהא קורא על פה:

(א) איזה קושי פותר הברטנורא? הסבירו איך הוא מיישב את הסתירה.

תשובה: «בכל לשון לא יצא» - מדובר במי שקורא בלשון שאינו מבין (כמו עברי שקרא תרגום). הלועזות - קוראים להם בלשון שהם מבינים, ולכן יוצאים. ההבדל: האם השומע מבין את הלשון.

(ב) איזה תנאי נוסף מוסיף הברטנורא לקריאה ללועזות? שהמגילה תהיה כתובה באותה לשון, כדי שלא יקרא על פה

(12 נקודות)

5. «מה הדין?» - לפי משנה ג: «בְּן עִיר שֶׁהֵלַךְ לְכָרָה וּבֶן כֶּרֶךְ שֶׁהֵלַךְ לְעִיר, אִם עָתִיד לַחֲזוֹר לְמִקְוָמוֹ, קוֹרֵא כְּמִקְוָמוֹ». השלימו:

המקרה	מה הדין? באיזה יום יקרא?
דוד גר בעיר (קוראים ב"ד). בפורים נסע לכרך מוקף חומה, ובדעתו לחזור הביתה.	<u>קורא כמקומו - ב"ד</u>
יוסף גר בכרך מוקף חומה. הוא עבר לגור בעיר, ואינו עתיד לחזור.	<u>קורא עמהם - ב"ד</u>
משה גר בכרך מוקף חומה. בפורים ביקר בעיר, ובדעתו לחזור לכרך.	<u>קורא כמקומו - בט"ו</u>

(ד) מהי המילה החשובה במשנה שקובעת את הדין? «עֵתִיד לַחֲזוֹר לַמָּקוֹמוֹ»

תשובה: ניקוד: 3 נקודות לכל סעיף.

(10 נקודות)

6. אמת או טעות? כתבו «אמת» או «טעות», ותקנו כל משפט שגוי.

משפט	אמת / טעות	תיקון
לפי חכמים (סתם משנה), קטן כשר לקרוא את המגילה לרבים.	<u>טעות</u>	<u>קטן פסול; רק רבי יהודה מכשיר בקטן</u>
אין קוראים את המגילה ביום עד שתנץ החמה, ומי שקרא משעלה עמוד השחר - כשר.	<u>אמת</u>	<u>—</u>
מילה, טבילה והזאה מותר לעשות גם בלילה.	<u>טעות</u>	<u>אין עושים אותם עד שתנץ החמה - הם מצוות של יום</u>
חרש ושוטה אינם כשרים לקרוא את המגילה.	<u>אמת</u>	<u>—</u>

תשובה: 2.5 נקודות לכל שורה.

(10 נקודות)

7. «כל היום כשר, כל הלילה כשר» (משניות ה-ו): מיינו את המצוות שבמחסן המילים לשתי העמודות.

מאגר מילים

קריאת המגילה • קצירת העומר • תקיעת שופר • הקטר חלבים ואברים • נטילת לולב • קריאת ההלל

כשר כל היום	כשר כל הלילה
<u>קריאת המגילה</u>	<u>קצירת העומר</u>
<u>תקיעת שופר</u>	<u>הקטר חלבים ואברים</u>
<u>נטילת לולב</u>	
<u>קריאת ההלל</u>	

(א) השלימו את הכלל שבסוף משנה ו: «דָּבַר שֶׁמִּצְוָתוֹ בַּיּוֹם, כָּשֶׁר כָּל הַיּוֹם. דָּבַר שֶׁמִּצְוָתוֹ בַּלַּיְלָה, כָּשֶׁר כָּל הַלַּיְלָה».

(8 נקודות)

8. הקיפו את התשובה הנכונה.

מגילה שנכתבה על נייר - מה דינה? ☐ כשרה, אם הכתב אשורית ☐ לא יצא - צריך לכתוב על הספר (קלף) ☐ כשרה רק ללועזות ☐ כשרה בשעת הדחק

תשובה: לא יצא - צריך לכתוב על הספר (קלף), אשורית ובדיו.

ראובן נרדם קצת («מתנמנם») בזמן שקרא את המגילה. מה הדין לפי המשנה? ☐ לא יצא ☐ יצא
☐ יחזור לתחילת המגילה ☐ יצא רק אם קרא ביום

תשובה: יצא - «קָרָאָה סְרוּגִין, וּמִתְנַמְנֵם, יֵצֵא».

תשובה: 4 נקודות לכל סעיף.

(10 נקודות)

9. המשנה בחיינו: המשנה אומרת על מי שהיה כותב או מגיה את המגילה בזמן הקריאה: «אם כָּן לְבוֹ, יֵצֵא. וְאִם לֹא, לֹא יֵצֵא». מה המשנה מלמדת אותנו על החשיבות של כוונה במצוות? תנו דוגמה ממצווה שאתם עושים (תפילה, ברכה, קריאת שמע ועוד).

תשובה: מצווה אינה רק מעשה - צריך לדעת שעושים מצווה ולהתכוון לצאת ידי חובה. דוגמה: לומר ברכה בכוונה ולא «מתוך הרגל»; לשמוע קריאת מגילה ולהתכוון לצאת. מחוון: הבנת העיקרון (4 נק'), דוגמה מתאימה (3 נק'), הסבר הדוגמה (3 נק').

מבחנים

מבחן - פרק שלישי: בני העיר

שם: _____ כיתה: _____ תאריך: _____

קראו כל שאלה בעיון וענו בכתב ברור. ליד כל שאלה רשום מספר הנקודות. בהצלחה!

(12 נקודות)

1. קראו את תחילת פרק ג משנה א וענו:

«בְּבֵי הָעִיר שֶׁמָכְרוּ רְחוּבָה שֶׁל עִיר, לֹקָחִין בְּדָמֵי בֵּית הַכֶּנֶסֶת. בֵּית הַכֶּנֶסֶת, לֹקָחִין תְּבָה. תְּבָה, לֹקָחִין מִטְפָּחוֹת...»

א) «סולם הקדושה»: סדרו את הדברים מהקדושה הפחותה (1) עד הקדושה הגדולה ביותר (6).

6	5	4	3	2	1
<u>תורה</u>	<u>ספרים</u>	<u>מטפחות</u>	<u>תבה</u>	<u>בית הכנסת</u>	<u>רחובה של עיר</u>

ב) בני העיר מכרו את התבה. מה מותר להם לקנות בכסף? מטפחות, ספרים או תורה - רק דבר קדוש יותר

תשובה: ניקוד: 6 נקודות לסידור (נקודה לכל מקום), 6 נקודות לסעיף ב.

(12 נקודות)

2. עיון בברטנורא:

ברטנורא

אבל אם מכרו תורה לא יקחו ספרים - דמעלין בקודש ואין מורידין:
ספרים - נביאים וכתובים:

(א) מה מבאר הברטנורא במילה «ספרים»? ספרי נביאים וכתובים

(ב) הסבירו במילים שלכם את הכלל «מעלין בקודש ואין מורידין», והראו איך הוא מסביר את הסיפא של המשנה («אבל אם מכרו תורה, לא יקחו ספרים»).

תשובה: מדבר קדוש אפשר לעלות לדבר קדוש יותר, אבל אסור לרדת לדבר שקדושתו פחותה. לכן בכסף של ספר תורה אסור לקנות ספרי נביאים וכתובים, שקדושתם פחותה.

(ג) «וכן במותריהן» - מכרו ספרים וקנו תורה, ונשאר כסף. מה מותר לקנות בכסף שנשאר? רק דבר שקדושתו כמו תורה - לא דבר שקדושתו פחותה

(14 נקודות)

3. מחלוקת במשנה: מכירת בית הכנסת (פרק ג משנה ב). השלימו את הטבלה.

מי אומר?	מה דעתו?	הסבר / הלכה
<u>רבי מאיר</u>	<u>אין מוכרין בית הכנסת אלא על תנאי שאם ירצו יחזירוהו</u>	<u>מכירה גמורה היא דרך בזיון; אין הלכה כמותו</u>
<u>חכמים</u>	<u>מוכרים אותו ממכר עולם, חוץ מארבעה דברים</u>	<u>ההלכה כחכמים</u>
<u>רבי יהודה</u>	<u>מוכרין אותו לשם חצר, והלוקח מה שירצה יעשה</u>	<u>אין הלכה כרבי יהודה</u>

(א) כתבו את ארבעת הדברים שלפי חכמים אסור למכור בית כנסת כדי לעשות בו אותם: מרחץ • בורסקי • טבילה • בית המים

(ב) מהי נקודת המחלוקת בין רבי מאיר לחכמים?

תשובה: האם מותר למכור בית כנסת מכירה גמורה (ממכר עולם) - לחכמים מותר, לרבי מאיר רק על תנאי שאפשר להחזירו.

(12 נקודות)

4. תרשים כאמד"ט: השלימו את התרשים לפי משנה ג.

כותרת	אומר	מקרה	דין	טעם
<u>כבוד בית כנסת שחרב</u>	<u>רבי יהודה</u>	<u>מספידין בתוכו / מפשילין בתוכו חבלים / עושין אותו קפנדריא</u>	<u>אסור</u>	<u>«והשמותי את מקדשיכם» - קדושתן אף כשהן שוממין</u>
	<u>רבי יהודה</u>	<u>עלו בו עשבים</u>	<u>לא יתלוש</u>	<u>מפני עגמת נפש</u>

(א) מה פירוש «קפנדריא»? לעבור דרך בית הכנסת כדי לקצר את הדרך

(14 נקודות)

5. ארבע פרשיות (משנה ד): השלימו את הטבלה. בעמודה האחרונה כתבו את הטעם לפי הברטנורא.

שבת	הפרשה	למה קוראים אותה? (לפי הברטנורא)
ראשונה	<u>שקלים</u>	<u>להודיע שיביאו שקליהם באדר, כדי שיקריבו בא' בניסן מתרומה חדשה</u>
שנייה	<u>זכור</u>	<u>לסמוך מחיית עמלק למחיית המן - שבת הסמוכה לפורים</u>
שלישית	<u>פרה אדומה</u>	<u>להזהיר את ישראל לטהר עצמם כדי שיעשו פסחיהם בטהרה</u>
רביעית	<u>החודש הזה לכם</u>	<u>ששם פרשת הפסח</u>

א) ראש חודש אדר חל ביום שלישי. באיזו שבת יקראו פרשת שקלים? בשבת שלפני ראש החודש - «מקדימין לשעבר»

תשובה: 2 נקודות לכל שורה בטבלה (פרשה + טעם), 6 נקודות לסעיף א.

(10 נקודות)

6. זוגות מתאימים (משניות ה-ו): מתחו קו בין המועד לבין הפרשה שקוראים בו.

המועד	הפרשה
פורים ●	● שבעה שבועות
חנוכה ●	● אחרי מות
עצרת (שבועות) ●	● ויבא עמלק
יום הכיפורים ●	● ברכות וקללות
תעניות ●	● בנשיאים

תשובה: פורים - ויבא עמלק • חנוכה - בנשיאים • עצרת - שבעה שבועות • יום הכיפורים - אחרי מות • תעניות - ברכות וקללות.

תשובה: 2 נקודות לכל זוג.

(8 נקודות)

7. הקיפו את התשובה הנכונה.

מה פירוש «אין עולין להם מן הַתְּשֻׁבֹּן» (בקריאה בשני, בחמישי ובשבת במנחה)? ☐ בשבת הבאה ☐ חוזרים וקוראים את אותו קטע ☐ לא קוראים בהם בתורה כלל ☐ הקורא אינו מברך ☐ קוראים רק שלושה פסוקים

תשובה: בשבת הבאה חוזרים וקוראים את אותו קטע (הברטנורא: «יחזרו ויקראו מה שקראו בשני ובחמישי ובשבת במנחה»).

- מה לומדים מהפסוק «וַיִּדְבֹּר מֹשֶׁה אֶת מַעְדֵי ה' אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל»? ○ שיש לקרוא רק בשבת ○
 שקוראים בכל מועד מעניין המועד ○ שאין מפסיקין בקללות ○ שקוראים שלושה בשני
 ובחמישי

תשובה: שקוראים בכל מועד מעניין המועד - «מִצֻּתָּן שִׁיהוּ קוֹרִין כָּל אֶחָד וְאֶחָד בְּזִמְנֹו».

תשובה: 4 נקודות לכל סעיף.

(8 נקודות)

8. אמת או טעות? כתבו «אמת» או «טעות», ותקנו כל משפט שגוי.

משפט	אמת / טעות	תיקון
בחמישית (אחרי ארבע הפרשיות) חוזרים לסדר הרגיל.	<u>אמת</u>	=
בקריאת הקללות מפסיקים בין העולים, וכל אחד קורא קטע.	<u>טעות</u>	אין מפסיקין בקללות - אחד קורא את כולו
בראש השנה קוראים «בחדש השביעי באחד לחודש».	<u>אמת</u>	=
בכל ימי חג הסוכות קוראים רק את פרשת המועדות.	<u>טעות</u>	ביום טוב הראשון - פרשת המועדות; בשאר ימי החג - בקרבנות החג

תשובה: 2 נקודות לכל שורה.

(10 נקודות)

9. חושבים לעומק: על בית כנסת שחרב ועלו בו עשבים אומרת המשנה: «עלו בו עֲשָׂבִים, לֹא יִתְלוֹשׁ, מִפְּנֵי עֲגָמַת נֶפֶשׁ». קראו את הברטנורא:

ברטנורא

מפני עגמת נפש - שיזכרו ימי בנינו ויתנו לב לבנותו אם יוכלו, או יבקשו עליו רחמים שיחזור.

א) למה דווקא העשבים שעלו בבית הכנסת החרב הם טובים, לפי הברטנורא? מה הם גורמים לאנשים לעשות? ומה אתם יכולים ללמוד מכך על היחס שלנו לבית הכנסת שלנו היום?

תשובה: העשבים מעוררים צער (עגמת נפש). מתוך הצער האנשים נזכרים בימים שביט הכנסת היה בנוי, ומשתדלים לבנות אותו מחדש או מתפללים שייבנה. מחוון: הסבר הברטנורא (5 נק'); קישור לחיים - לשמור על בית הכנסת, להתנהג בו בכבוד, לדאוג לו (5 נק').

מבחנים

מבחן – פרק רביעי: הקורא עומד

שם: _____ כיתה: _____ תאריך: _____

קראו כל שאלה בעיון וענו בכתב ברור. ליד כל שאלה רשום מספר הנקודות. בהצלחה!

(12 נקודות)

1. קראו את דברי המשנה (פרק ד משנה א) ואת הברטנורה, וענו:
«הקורא את המגלה – עומד ויושב. קראה אחד, קראה שנים, יצאו»

ברטנורה

קראה שנים – ביחד יצאו. ולא אמרין שני קולות אין נשמעין כאחד, דכיון דחביבא להו יהבי דעתייהו:

(א) האם הקורא את המגילה צריך לעמוד? לא – רצה עומד, רצה יושב

(ב) בדרך כלל «שני קולות אין נשמעין כאחד» – קשה לשמוע שני אנשים שמדברים יחד. למה במגילה שניים שקראו יחד – יצאו? הסבירו לפי הברטנורה.

תשובה: המגילה חביבה על השומעים (הם אוהבים אותה), ולכן הם מתאמצים ומכוונים את דעתם לשמוע היטב גם כששניים קוראים יחד.

(14 נקודות)

2. כמה עולים לתורה? (משניות א-ב). השלימו את הטבלה.

היום	כמה קורין?	מוסיפין עליהן? (לפי לשון המשנה)	מפטירין בנביא?
שני, חמישי ושבט במנחה	<u>שלושה</u>	<u>לא</u>	<u>לא</u>
ראשי חודשים וחול המועד	<u>ארבעה</u>	<u>לא</u>	<u>לא</u>
יום טוב	<u>חמישה</u>	<u>כן</u>	<u>כן</u>
יום הכיפורים	<u>שישה</u>	<u>כן</u>	<u>כן</u>
שבת	<u>שבעה</u>	<u>כן</u>	<u>כן</u>

(א) השלימו את «זה הכלל» של משנה ב: «כָּל שֵׁישׁ בּוֹ מוֹסֵף וְאִינוּ יוֹם טוֹב, קוֹרִין אַרְבָּעָה».

תשובה: ניקוד: 2 נקודות לכל שורה בטבלה, 4 נקודות לסעיף א.

(12 נקודות)

3. עיון בברטנורה: למה בכל יום מספר העולים שונה?

ברטנורא

בי"ט ה' – דכל דטפי ליה מלתא מחבריה, טפי ליה גברא. הלכך בראשי חדשים ובמועד דאיכא קרבן מוסף קורין ד'. יו"ט דאיכא בטול מלאכה קורין חמשה. ויוה"כ דענוש כרת קורין ששה. שבת דחייב סקילה קורין שבעה:

(א) הסבירו במילים שלכם את הכלל «כל דטפי ליה מלתא מחבריה, טפי ליה גברא».

תשובה: כל יום שיש בו עוד דבר מיוחד (חשיבות גדולה יותר) מהיום שלפניו – מוסיפים בו עוד עולה לתורה.

(ב) מה «מוסיף» כל יום? השלימו: ראש חודש – קרבן מוסף; יום טוב – ביטול מלאכה; יום הכיפורים – ענוש כרת; שבת – חייב סקילה.

(12 נקודות)

4. דברים שבקדושה (משנה ג): «אין פורסין את שמע, ואין עוברין לפני התבה, ואין נושאין את כפיהם, ואין קורין בתורה... פחות מעשרה».

ברטנורא

ואין קורין בתורה – בצבור. וכל הני אין נעשים בפחות מעשרה, דכתיב (ויקרא כב) ונקדשתי בתוך בני ישראל, כל דבר שבקדושה לא יהא בפחות מעשרה

(א) כתבו עוד שלושה דברים מהמשנה שאין עושים פחות מעשרה: אין מפטירין בנביא • אין עושין מעמד ומושב • אין אומרים ברכת אבליים ותנחומי אבליים וברכת חתנים / אין מזמנין בשם
(ב) מאיזה פסוק לומד הברטנורא שדבר שבקדושה צריך עשרה? «ונקדשתי בתוך בני ישראל»
(ג) מה פירוש «עובר לפני התבה»? שליח הציבור שמתפלל לפני העמוד

(12 נקודות)

5. «מה ההבדל?» – קטן ופוחח (משנה ו). כתבו בכל משבצת «כן» או «לא».

מי?	קורא בתורה	מתרגם	פורס על שמע	עובר לפני התבה	נושא את כפיו
קטן	כן	כן	לא	לא	לא
פוחח (בגדיו קרועים)	לא	כן	כן	לא	לא

(א) למה הפוחח אינו קורא בתורה, לפי הברטנורא? מפני כבוד התורה

(ב) «סומא פורס את שמע». מה דעת רבי יהודה על מי שלא ראה מאורות מימיו? אינו פורס על שמע.
כמי ההלכה? לא כרבי יהודה – גם הוא פורס

תשובה: ניקוד: 0.8 נקודה לכל משבצת בטבלה (8 נק'), 2 נקודות לכל סעיף.

(10 נקודות)

6. אמת או טעות? כתבו «אמת» או «טעות», ותקנו כל משפט שגוי.

משפט	אמת / טעות	תיקון
הקורא בתורה לא יקרא פחות משלושה פסוקים.	<u>אמת</u>	—
מדלגין בתורה, ואין מדלגין בנביא.	<u>טעות</u>	<u>מדלגין בנביא, ואין מדלגין בתורה</u>
כהן שיש בידיו מומין לא ישא את כפיו.	<u>אמת</u>	—
מי שעשה תפילין עגולות - קיים מצווה.	<u>טעות</u>	<u>סכנה, ואין בה מצוה - תפילין צריכות להיות מרובעות</u>
יש בתורה פרשיות שקוראים אותן בציבור ואין מתרגמים אותן.	<u>אמת</u>	—

תשובה: 2 נקודות לכל שורה.

(10 נקודות)

7. זוגות מתאימים: מתחו קו בין המושג לבין ההסבר שלו.

מושג	הסבר
פורס על שמע	● ברכת כהנים
מתרגמן	● מי שקורא את ההפטרה מספרי הנביאים
נשיאת כפיים	● אומר קדיש, ברכו וברכה ראשונה של קריאת שמע לאנשים שלא שמעו
מפטיר בנביא	● מי שמתרגם את הקריאה לארמית בעל פה
פוחח	● מי שבגדיו קרועים וזרועותיו נראים

תשובה: פורס על שמע - אומר קדיש, ברכו וברכה ראשונה של קריאת שמע • מתורגמן - מתרגם את הקריאה לארמית בעל פה • נשיאת כפיים - ברכת כהנים • מפטיר בנביא - קורא את ההפטרה מספרי הנביאים • פוחח - בגדיו קרועים וזרועותיו נראים.

תשובה: 2 נקודות לכל זוג.

(8 נקודות)

8. הקיפו את התשובה הנכונה.

- למה לא יקרא הקורא בתורה למתורגמן יותר מפסוק אחד? ☐ כדי שהקריאה לא תהיה ארוכה ☐ שלא יטעה המתורגמן, שמתרגם על פה ☐ כי אסור לתרגם יותר מפסוק ☐ כדי שהציבור יענה אמן

תשובה: שלא יטעה המתורגמן, שמתרגם על פה (ברטנורא).

מי שמפטיר בבבא - מה עוד הוא עושה לפי משנה ה' ? ☐ קורא בתורה ראשון ☐ פורס על שמע ועובר לפני התבה ☐ מתרגם את ההפטר ☐ מברך רק לאחריה

תשובה: פורס על שמע, עובר לפני התבה (ונושא את כפיו אם הוא כהן) - לכבודו, כי ההפטר אינה כבודו.

תשובה: 4 נקודות לכל סעיף.

(10 נקודות)

9. המשנה בחיינו: «כל דבר שבקדושה לא יהא בפחות מעשרה». לדעתכם, למה חשוב שקדיש, קדושה וקריאת התורה ייאמרו דווקא בציבור (במניין)? ספרו על פעם שעזרתם להשלים מניין, או שראיתם כמה חשוב כל אחד מהעשרה.

תשובה: כשעשרה מתאספים - זו «עדה», ציבור, ו«ונקדשתי בתוך בני ישראל» - הקדושה מתגלה דווקא בציבור. כל אחד חשוב: בלי האחד העשירי אין מניין. מחווה: הסבר הערך (5 נק'), דוגמה אישית מתאימה (5 נק').

מבחנים

מבחן מסכם – מסכת מגילה

שם: _____ כיתה: _____ תאריך: _____

קראו כל שאלה בעיון וענו בכתב ברור. ליד כל שאלה רשום מספר הנקודות. בהצלחה!
המבחן עוסק בכל ארבעת הפרקים של המסכת.

(10 נקודות)

1. זוגות מתאימים: מתחו קו בין שם הפרק לבין הנושא המרכזי שלו.

שם הפרק	הנושא המרכזי
פרק א - מגילה נקראת	● מכירת דברים שבקדושה, כבוד בית הכנסת וקריאת התורה במועדים
פרק ב - הקורא למפרע	● כמה עולים לתורה, דברים שבקדושה, ההפטר ונשיאת כפיים
פרק ג - בני העיר	● זמני קריאת המגילה, ומשניות «אין בין... אלא...»
פרק ד - הקורא עומד	● איך קוראים את המגילה, מי כשר לקרוא, ומצוות של יום ושל לילה

תשובה: פרק א - זמני קריאת המגילה ו«אין בין» • פרק ב - איך קוראים את המגילה, מי כשר לקרוא, מצוות של יום ושל לילה • פרק ג - מכירת דברים שבקדושה, כבוד בית הכנסת וקריאת התורה במועדים • פרק ד - כמה עולים לתורה, דברים שבקדושה, ההפטר ונשיאת כפיים.

תשובה: 2.5 נקודות לכל זוג.

(12 נקודות)

2. קראו את פרק א משנה ה והשלימו את תרשימי הכאמד"ט:

«אין בין יום טוב לשבת, אלא אכל נפש בלבד. אין בין שבת ליום הפורים, אלא שזה זדונו בידי אדם, וזה זדונו בקרת»

כותרת	אומר	מקרה (מה משווים?)	דין (מה ההבדל?)	טעם / הסבר
<u>ההבדל בין ימים קדושים</u>	<u>סתם משנה</u>	יום טוב ושבת	<u>ביום טוב מותר אוכל נפש (מלאכה לצורך אוכל); בשבת אסור</u>	<u>בשאר המלאכות הם שווים</u>
	<u>סתם משנה</u>	<u>שבת ויום הכיפורים</u>	<u>שבת - זדונו בידי אדם; יום הכיפורים - זדונו בכרת</u>	<u>בשבת - מיתת בית דין (ברטנורא)</u>

(א) מה פירוש «זדונו»? מי שעושה את העבירה בכוונה (במזיד)

תשובה: 1 נקודה לכל משבצת, ו-2 נקודות לסעיף א.

(12 נקודות)

3. עיון בברטנורא (פרק א משנה ח): רבן שמעון בן גמליאל אומר שספרים מותר לכתוב, מלבד אשורית, רק ביוונית.

ברטנורא

אין נכתבין אלא יוונית - וטעמא דשרו ספרים ביוונית יותר משאר לשונות, דאמר קרא (בראשית ט), יפת אלהים ליפת וישכון באהלי שם... ואין לך לשון יפה בכל בני יפת כלשון יוני. והלכה כרשב"ג. מיהו בזמן הזה כבר אבד אותו לשון יוני ונשתבש, לפיכך אין כותבין ספרים בזמן הזה אלא בכתב הקודש ובלשון הקודש:

(א) מאיזה פסוק לומד הברטנורא שיוונית מיוחדת? «יפת אלהים ליפת וישכון באהלי שם»

(ב) למה היום אין כותבים ספרים (ספר תורה) ביוונית, לפי הברטנורא?

תשובה: כי הלשון היוונית של אז אבדה ונשתבשה, ולכן היום כותבים ספרים רק בכתב הקודש ובלשון הקודש.

(ג) באיזה דבר תפילין ומזוזות שונות מספרים, לפי המשנה? תפילין ומזוזות נכתבות רק אשורית, וספרים - בכל לשון

(12 נקודות)

4. «מי אמר?» - השלימו את שם התנא ואת מקום הדעה במסכת.

מאגר מילים

רבי מאיר • רבי יהודה • רבי יוסי • רבן שמעון בן גמליאל

הדעה	מי אמר?	פרק
«אַף בְּסִפְרִים, לֹא הִתִּירוּ שְׂכִיבָתוֹ אֶלָּא יוֹבִית»	<u>רבן שמעון בן גמליאל</u>	<u>א</u>
קוראים את המגילה «מֵאַחֵר הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה»	<u>רבי יוסי</u>	<u>ב</u>
אין מוכרין בית הכנסת אלא על תנאי שאם ירצו יחזירוהו	<u>רבי מאיר</u>	<u>ג</u>
קטן כשר לקרוא את המגילה («מְכַשֵּׁיר בְּקָטָן»)	<u>רבי יהודה</u>	<u>ב</u>

תשובה: 1.5 נקודות לכל משבצת.

(12 נקודות)

5. «מה הדין?» - כתבו את הדין לפי המשנה.

המקרה	הדין
יום י"ד באדר חל ביום ראשון («אַחֵר הַשָּׁבָת»). מתי קוראים בכפר?	<u>מקדימין ליום הכניסה - יום חמישי שלפניו (י"א)</u>
מגילה נכתבה בסיקרא (צבע אדום) על קלף.	<u>לא יצא - צריך לכתוב בדיו</u>
בני העיר מכרו ספר תורה. האם מותר להם לקנות בכסף ספרי נביאים?	<u>לא - מעלין בקודש ואין מורידין</u>
יום שני רגיל בשבוע. כמה עולים לתורה?	<u>שלושה - אין פוחתין ואין מוסיפין</u>

תשובה: 3 נקודות לכל שורה.

(12 נקודות)

6. אמת או טעות? כתבו «אמת» או «טעות», ותקנו כל משפט שגוי.

משפט	אמת / טעות	תיקון
מי שקרא את המגילה בהפסקות (סירוגין) - לא יצא.	<u>טעות</u>	<u>יצא</u>
בשבת שנייה של ארבע הפרשיות קוראים פרשת «זכור».	<u>אמת</u>	<u>=</u>
מזמנים בשם (בזימון) גם פחות מעשרה.	<u>טעות</u>	<u>אין מזמנין בשם פחות מעשרה</u>
בשילה אכלו קדשים קלים בכל מקום שרואים ממנו את שילה.	<u>אמת</u>	<u>=</u>

תשובה: 3 נקודות לכל שורה.

(10 נקודות)

7. הקיפו את התשובה הנכונה.

- מה ההבדל בין מצורע מוסגר למצורע מוחלט, לפי המשנה? ☐ רק במוחלט יש פריעה ופרימה ☐ רק במוסגר מביאים קרבן ☐ אין ביניהם הבדל ☐ רק המוסגר טמא

תשובה: רק במוחלט יש פריעה ופרימה («אֵלָא פְּרִיעָה וּפְרִימָה»).

- מה ההבדל בין קדושת שילה לקדושת ירושלים? ☐ בשילה אכלו קדשי קדשים בכל הרואה ☐ אחרי שילה יש היתר לבמות, ואחרי ירושלים – אין היתר ☐ בירושלים אוכלים מעשר שני בכל הרואה ☐ אין ביניהם הבדל

תשובה: «קִדְשַׁת שִׁילָה יֵשׁ אַחֲרֶיהָ הֵתֵר, וְקִדְשַׁת יְרוּשָׁלַּיִם אֵין אַחֲרֶיהָ הֵתֵר» – כשחרבה שילה הותרו הבמות.

תשובה: 5 נקודות לכל סעיף.

(10 נקודות)

8. השלימו את הסיכום בעזרת מחסן המילים.

מאגר מילים

הכניסה • עשרה • אשורית • ט"ו • למפרע • שקלים • מעלין

כרכים המוקפים חומה מימות יהושע קוראים את המגילה ב **ט"ו**, והכפרים מקדימים ליום **הכניסה**. הקורא את המגילה **למפרע** – לא יצא, ומגילה כשרה צריכה להיות כתובה **אשורית** על הספר ובדיו. בדברים שבקדושה **מעלין** ואין מורידין. בשבת הראשונה של ארבע הפרשיות קוראים פרשת **שקלים**, ודבר שבקדושה אין אומרים בפחות מ **עשרה**.

תשובה: כ-1.5 נקודות לכל מילה (7 מילים, עיגול ל-10).

(10 נקודות)

9. חושבים לעומק: משרד החינוך מדגיש שמסכת מגילה עוסקת לא רק בפורים, אלא גם בקדושת בית הכנסת, בקריאת התורה וההפטרות ובספרים, תפילין ומזוזות. לדעתכם, מה הקשר בין קריאת המגילה לבין הנושאים האלה? מה המסכת מלמדת אותנו על קריאה בציבור ועל כבוד לדברים שבקדושה?

תשובה: קריאת המגילה היא קריאה בציבור מתוך ספר כתוב – כמו קריאת התורה וההפטרות. המסכת מלמדת לקרוא בסדר, מתוך הכתב, בלשון שמבינים, בכוונה, במניין, ולכבד את בית הכנסת, את ספר התורה ואת הספרים. מחווון: זיהוי הקשר (קריאה בציבור / ספר כתוב / קדושה) – 4 נק'; שתי דוגמאות מהמסכת – 4 נק'; ניסוח ברור – 2 נק'.

מסכת מגילה

כיתה ז' • מבחנים - מחוון

בחוברת:

המשנה בחיינו

עיון בברטנורא

תרשים כאמד"ט

מילון המשנה

לשון המשנה

הַדָּרֵן עַלֶּךָ מִסֵּכַת מְגִלָּה

וְהַדָּרֵךְ עָלוּ, דַּעְתּוֹ עַלְךָ וְדַעְתְּךָ עָלוּ